

שאוכל אח"כ הוא לאכילה בשר בעלמא, ואע"פ שאכתי נשאר בהפסח מצות אכילה קדשים שהוא על כל הקרבן מ"מ מצות פסח מיהו ליכא על השובע שהרי לאכול מקודם הפסח ואח"כ החגיגה אסור לפי שאין הפסח על השובע רק שאר קרבן, וה"נ בפסח גופי' את"ל דמה שאחר כזית אינו אלא לאכילה שאר קדשים, אע"כ לכל האכילה מקרי מצות אכילה פסח ומחשב שפיר שהפסח הי' על השובע וכמשנ"ת ויש לדחות ולפלפל בכ"ז. וא"ה ע"ע קה"י ברטות ס"ו ו' ז'.

משום דבעינן שיהא נאכל לתיאבון כמבואר ר"פ ע"פ דקפדינן טובא על ענין "לתיאבון" ובגמר הסעודה כבר אינו לתיאבון, באופן אחר י"ל דהא כשיש על האדם חיוב מצוה אסור לו לאכול עד שיקיים את המצוה כמבואר בסוכה דף ל"ח ואיך יתכן שיעסוק בסעודתו טרם שקיים חיוב פסח דאורייתא דרמיא עלי', הא חיישינן שמא ימשך בסעודתו ועי' פ"ק דשבת גבי לא ישב לפני הספר.

ופא"מ מסביר דברי הרמב"ם ז"ל ע"פ מה שמלא בהגהות בנין שלמה דבעינן שיהא נאכל הפסח בסמוך כדי לאכילה פרס למאנה דכתיב על בסמוך, ובדלתי אס יסוד זה נודק הוא טעם יפה למה שהצריך הרמב"ם כזית פסח בתחילה כדי שיהא סמוך למאנה, אבל קשה מאוד להגיד דינים חדשים שלא שיערום הראשונים ז"ל ולומר שהרמב"ם ז"ל סמך על חידוש זה שלא הכיר בו אדם עד שבה אחרון אחד ז"ל ועלתה על דעתו לחדש כזאת.

עוד עלה על דעתי לדברי הרמב"ם ז"ל שלמד ממאנה בזמנה"ז דאכלינן בתחילה כמבואר בגמ' הסדר ואכלינן בסוף לשם האפיקומן ומסתבר שזהו ג"כ הסדר בקרבן פסח.

סימן ק"ח

בענין חיובא דנשים במצות סיפור יציאת מצרים

כתב החינוך במצוה כ"א דמצוה זו לסיפור יציאת מצרים כליל פסח נוהג בזכרים ונקבות היינו דגם נשים חייבות במצוה הגדה מדאורייתא ובמנחת חינוך תמה דהא הוי מצוה עשה שהזמן גרמא ונהי לאיתרבו למאנה

סימן ק"ז

בענין הבאת ק"פ לפניו וסדר אכילתו
(מכתב)

בהגתי הרבה בהערותיו היקרים והנחמדים במכתבו ואכתוב הנלעג"ד בזה, לענ"ד הא דחנן הביאו לפניו גופו של פסח אינו לשם אכילה אלא לשם ההגדה דהא לפני ההגדה מביאין אותו שע"כ הבו שואל והטעם הוא כדחנן בדף קט"ז ע"ב דכ"ל פסח זה וכו' שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה', ומש"ה צריך שיהי' הפסח לפניו בשעת הגדה, ולשון "גופו של פסח" הוא כלפי הא דחנן לעיל מזה לענין בזמנה"ז הביאו לפניו מצה וחרוסת ושני חבשילין והשני חבשילין הם זכר לפסח ולחגיגה וזהו מסיים המאנה שז"א אלא בזמנינו אבל בזמן שביהמ"ק קיים היו מביאין לפניו ולא שני חבשילין "זכר לפסח" אלא גופו של פסח.

ובמה שפסק הרמב"ם ז"ל שתי אכילות, הנה זה שנאכל כזית בסוף הא חנן במשנתנו אין מפטירין וכו' והשאלה היא מנלן שגם בתחילה אוכל כזית, ונראה דז"ל

מקרא לכל שיסנו בכל תאכל חמץ יסנו בקום
 אכול מלה במלות הגדה לא איחרנו ואי משום
 שאף הן היו באותו הגם ז"א אלא מדרבנן
 כמש"כ החוס', ולענ"ד לעת החינוך פענין
 הגדה וסיפור יציאת מצרים הוא סעיף מעניני
 מצות מלה ושייכא למצות מלה ויסוד לזה
 מהא דדרשין לחם עוני פעונין עליו דברים
 הרבה ומשמע שהוא הנאי וחלק ממצות
 הלחם מלה שיהו עונין עליו דברים היינו
 סיפור יציאת מצרים ואת"ל דנשים פטורות
 מהגדה ממילא הרי אין המלה שלה לחם
 פעונין עליו דברים ובע"כ שהם חייבים
 במלה דסיפור יציאת מצרים.

שו"ד שהוא כוגיא מפורשת דמלה וסיפור
 יציאת מצרים תלי זב"ז דבפסחים
 קט"ז ב' קאמר ראב"י קומא פטור מלומר
 הגדה כתיב הכא בעבור זה וכו' ופרכינן מהא
 דר"ף ור' יוסף אמרי אגדתא להוילא ב"ב
 אלמא דמחוייבין בהגדה [דאינו מחוייב אינו
 יכול להוילא את המחוייב בדבר] ומשני
 קסברי רבנן [היינו ר"ף ור"י] מלה בזמן הזה
 דרבנן [פי' ומדרבנן גם סומא מחוייב] והשתא
 מה ענין מלה לאגדתא הול"ל אגדתא בזמן
 הזה דרבנן ועוד דאין שום מקום לחלק לענין
 הגדה מזמן הבית לזמן הזה דבשלמא במלה
 י"ל בזמן הזה דרבנן משום דכתיב מצות על
 מצרים יאכלוהו ותלוי במצות פסח אבל מה
 ענין אגדתא לזמן הזה אע"כ דענין אגדתא
 מיסך שייכא למצות מלה, וכמו דבליכא
 מצות מלה ליכא מצות הגדה ה"י בנשים
 דאיחנהו במלה ע"כ איחנהו בהגדה ואף שיס
 לחלק קתא להגדה תלוי במצות מלה ומצות
 מלה אינו תלוי בהגדה] וכן אמר התם לגם
 ראב"י סובר מלה בזמן הזה דרבנן אלא
 דסובר כל לתקון רבנן כעין לאורייתא תקון
 ולא תקון רבנן בזמן הזה בסומא כיון דבזמן
 הבית נמי פטור מאגדתא וממילא פטור

ממלה דהרי משמע דלראב"י בזמן הזה סומא
 פטור לגמרי ממלה אפי' מדרבנן הרי לכל
 שאינו במצות אגדתא אינו במצות מלה
 ומדמחוייבי נשים במלה ע"כ ז"ל דמחוייבי נמי
 במצות אגדתא.

והנה התם חנן ר"ג אומר כל שלא אמר ג'
 דברים אלו לא יאל ידי חובתו וכו'
 פסח זה וכו' ע"פ שפסח המקום ב"ה על בתי
 אבותינו במצרים מלה זו וכו' ע"פ שלא
 הספיק בליקם וכו' ויש לעיין מה פירוש לא
 יאל יד"ח אס ר"ל שלא יאל יד"ח מצות סיפור
 יציאת מצרים או דר"ל שלא יאל יד"ח מצות
 פסח מלה ומרור [וענין לא יאל יד"ח פירש
 הר"ן ז"ל שלא יאל יד"ח מצות כהוגן אבל
 מ"מ עיקר המלה יאל ע"פ] ומדמייתי עלה
 קרא דואמרתם זבח פסח משמע דר"ל ללא
 יאל יד"ח פסח שמתנאי פסח הוא לומר
 ולבאר טעמו [ומלה ומרור איחקוש בזה
 לפסח כמש"כ החוס' קס ד"ה ואמרתם] וא"כ
 ה"ה במלה בדלא אמר טעמו לא יאל יד"ח
 מלה ומוכח מכאן דענין מצות מלה זקוקה
 לסיפור ענינו וממילא דנשים שמחוייבות
 במלה ע"כ דמחוייבות לומר ענינו וטעמו
 ומכאן ג"כ סמוכין דענין סיפור יציאת מצרים
 מיסך שייך למצות מלה.

ודאיתי בתפא"י על משניות שפירש לא יאל
 יד"ח שאמר ר"ג היינו שלא יאל
 יד"ח סיפור יציאת מצרים ולענ"ד כמדומה
 שאינו במשמע כן אלא ר"ל שלא יאל יד"ח
 פסח מלה ומרור.

סימן ק"ט

בענין שומע כעונה בסיפור יציאת מצרים

בפסחים קט"ז דר"ף ור"י אמרי אגדתא

משאיד לבן ד' זוזים כמבואר בתשב"ץ בשם גאון ובעל העיטור המובא בקצוה"ח (סימן רפב סק"ב).

דף קטז ע"א
אשר תחייב
כל שלא אחד

אמר מצה ומרור ודילג פסח האם יצא ידי חובתו

שאלה לא היתה הגדה לפניו ואמר מצה זו על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו... מרור על שם שמררו את אבותינו במצרים, אך "פסח" לא הסביר, האם יצא ידי חובתו, שהרי בין כך אנו היום בעו"ה מחוסרים פסח?

תשובה אם לא אמר פסח לא יצא ידי חובת סיפור יציאת מצרים, ולמרות שאין לנו כיום קרבן פסח, בכל זאת צריך לומר גם 'פסח' כדי לצאת חובת סיפור יציאת מצרים. וכך משמע מהרמב"ם (פ"ז מהלכות פסח), וכך כתוב בשו"ת בנין ציון (ח"א סימן ל).

דף קטז ע"ב
שנאמר והגדת לבנך

למה אין מברכים על מצוות סיפור יציאת מצרים

שאלה מצות יציאת מצרים הוא מצות עשה מן התורה ויש לעיין למה אין מברכים על המצוה זו, כמו שמברכים על כל המצוות?

תשובה בספר גבורות ה' (סוף פרק סב) כתב: "ואם תאמר למה אין מברכים על הגדה, שהרי מצוה לספר ביציאת מצרים, והיה לנו לברך על המצוה הזאת? ויראה, כיון דעיקר הדבר הוא מחשבת הלב, דצריך להבין מה שאמר ואם לא כן לא הוי מידי, וכיון דהעיקר הוא הלב לא שייך בו ברכה, דברכה מברכים רק על דבר שהעיקר שלה הוא מעשה.

והנה החינוך (מצוה כא) כתב דנשים חייבות במצות סיפור יציאת מצרים, וכבר הקשו עליו הרבה מפרשים דהא הוי מצות עשה שהזמן גרמא. והנה בנו של הכלי חמדה (בקונטרס אחרון על הכלי חמדה אות א) הביא בשם השפת אמת דלכן אין מברכים על סיפור יציאת מצרים משום דהוי מצוה שכלית, ולכן יתכן

דנשים חייבות בה, הגם דהוי זמן גרמא כיון דמה שנשים פטורות ממצות עשה גרמא ילפינן מתפילין, ותפילין הוי חוב. משא"כ במצות שכליות אף שהוי הזמן גרמא, נשים חייבות, יעו"ש.

והנה הגמ' בברכות (דף כ ע"ב) מקשה על הא דתנן שנשים חייבות בברכת המזון, פשיטא? ומשני מהו דתימא הואיל וכתיב 'בתת ה' לכם בערב בשר לאכל ולחם לבקור לשבע', כמצות עשה שהזמן גרמא דמי קמשמע לן, ולדברי בנו של הכלי חמדה הדבר צ"ע, דמה בכך דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, הא ברכת המזון הוי מצוה שכלית, להודות על המזון שאכלנו. וצריך לאמר דלא הוי כל כך מצוה שכלית, משום דרק כדי שביעה מברכים ולא על פחות, וגם לאחריה ולא לפני המזון, והוא חידוש.

דף קיז ע"א
ידידה נחלק לשנים

אדם ששמו ידידיה, האם מותר לקרותו בבית המרחץ

שאלה נאמר במשנ"ב (סימן פד סק"ז) אדם ששמו שלום, יש אוסרין בבית המרחץ לקרותו בשמו אלא בלשון לעז, ויש מתירין כיון שאינו מתכוין על ענין השלום אלא להזכרת שם אותו אדם, ובדברי סופרים הלך אחר המיקל, וכן נוהגים. וירא שמים יש לו להחמיר יען כי הרבה מאחרונים אוסרים. מה הדין באדם ששמו ידידיה האם מותר לקרותו בשמו בבית המרחץ?

תשובה נאמר במסכת פסחים דף קיז ע"א אמר רב ידידיה נחלק לשנים, לפיכך ידיד חול, י"ה קודש. ובשו"ע (אבה"ע"ז סימן קכט סעיף ג) כתב: שם "ידידיה", אם יחלק לשני תיבות, כשר. ובהגהות הגר"א (ס"ק נב) כתוב: ומכל מקום נוכל לומר דמש"כ ידידיה נחלק לשנים היינו אם ירצה, אבל אם יכתוב תיבה אחת שפיר דמי.

ולפן נראה שאם אותו אדם נוהג לכתוב שמו בשתי תיבות, אסור לקראו כך בבית המרחץ כיון שנאמר כאן בגמרא י"ה קודש. אבל אם קוראים לו בתיבה אחת, יתכן שהדבר תלוי במחלוקת הפוסקים לגבי לקרוא לאדם שלום בבית המרחץ, וצ"ע.

